

 Taal
kunstenars

STEF BOS

Taalkunstenars

Nieuw Amsterdam

© Stef Bos 2020

Alle rechten voorbehouden

Boekverzorging Moker Ontwerp

Omslagfoto © Janita Sassen

NUR 660

ISBN 978 90 468 2500 6

www.nieuwamsterdam.nl

MEER

Voor mij is Stef Bos een onvoorstelbaar goede taalkunstenaar. Toen ik hem voor *Ali B op volle toeren* samen met rapper Negativ in België ontmoette, vond ik hem een briljante songwriter, de Shakespeare van de Lage Landen. Een mysterieuze grootheid die de deur opendeed met een theedoek over zijn schouder, als de meest doodgewone kerel van de planeet. Vervolgens blies hij Negativ en mij wel compleet weg met zijn versie van 'Dingen gedaan'. Inhoud, vorm, alles klopte fenomenaal. De mooiste zin uit dat lied: *Ik zing de toekomst / in slaap in mijn armen.*

Later was Stef voor de opnames van de Muziekkaravaan bij mij te gast in Marokko. Ik was nog steeds enorm fan, maar eigenlijk ook best een beetje boos. Want zolang niemand in Nederland betere zinnen schrijft dan Stef, heeft hij hier een verantwoordelijkheid. Hij moet het Nederlandse lied op peil houden. Leuk dat hij zo vaak in Kaapstad zit en in België woont, ik gun hem die vrijheid, maar hij moet gewoon meer in Nederland doen. Wij hebben Stef nodig, we hebben zijn liedjes nodig.

Dus willen we meer of minder Stef Bos in Nederland? Ik zeg: meer, meer, meer!

Ali B

INHOUD

Voor Michel Oukhow 8

Voorwoord – Zoals eten en slapen 10

DE LANGE WEG 12

Is dit nu later 18

Ik bestond, ik besta 20

Witsand 23

De ruimtevaarder 26

Welkom 28

Mooier met de tijd 30

SAMEN DANSEN 32

Rue de Mouffetard 35

Maskerman 38

ZINGEN WIE JE BENT 41

Papa 46

De rivier 48

Ek wil 50

De taal van mijn hart 53

DE TRADITIE 55

Brief uit Berlijn 59

De eenzaamheid 61

Mijn stad 63

Gorilla 66

EEN GOEDE TEKST 68

De klim 72

Nergens geweest 74

Ruimte 76

SCHRIJVEN MET JE OGEN 78

Gelukkig 82

Hilton Barcelona 84

Ek en my bottel 87

Later als ik dood ben 90

VAN UITZICHT NAAR INZICHT 92

Engjelushe 96

Vergane glorie 99

Tuine van die Kompanjie 101

Ik zie u graag 103

DE WERELD 105

Ik heb je lief 109

Ooit op een dag 111

Tydbom 113

Het roer moet om 116

Niemand is de baas 118

VRIJHEID DOOR BEPERKING	120	SCHAKEN MET ZINNEN	138
Daarom zijn wij vrij.....	124	Dichter bij de kern.....	144
Lied van God	127	Ons hoofd is een huis.....	147
Dingen gedaan	130	Haal mij uit mijn hoofd.....	150
Mama is morgen van mij.....	132	Lorelei.....	153
Kus mij wakker	134	<i>Biografie</i>	155
De wereld is zo mooi.....	136	<i>Credits</i>	157
		<i>Discografie</i>	158

Voor Michel Oukhow

Ik kon vannacht niet slapen

Ik ben opgestaan

Ik heb gelezen en daarna

Ben ik de stad in gegaan

Om mijn zinnen te verzetten

Om te zoeken naar een roes

Om te doen wat jij zou doen

Als niets er nog toe doet

Dus ik heb gedanst op de ruïnes

Van wat niet meer bestaat

Ik heb gezongen voor de sterren

Ik heb gehuild naar de maan

Ik heb geschreven wat ik dacht

En ik heb alles weggegooid

Ook al heb jij mij geleerd dat ik

Moest vechten voor een woord

In een gedicht van Majakovsky

Hoorde ik opeens jouw stem

Ik heb gedronken voor ons tweeën

Nu dat jij er niet meer bent

Ik heb gekeken naar de vrouwen

Die oogverblindend zijn

Om te vergeten wat geweest is

En dat wat nooit zal zijn

*Ik heb de stad zien wakker worden
Ik had mijn bed nog niet gezien
Ik zag de mensen
Naar hun werk gaan
In de ochtendschemering
Ik ging dwars tegen de stroom in
Tot weinig meer in staat
Als een acteur die niet vooruit kan
Omdat de film wordt teruggedraaid*

*Jij hebt sporen nagelaten in de kamers in mijn hoofd
Russisch bloed en de bezieling van een goddeloos geloof*

ZOALS ETEN EN SLAPEN

Tussen mijn veertiende en mijn zestiende begon ik met het schrijven van teksten, dikwijls in lege stukken van mijn schoolagenda. Soms waren het enkele zinnen, soms was het iets wat voor een liedtekst door kon gaan. De allereerste aanleiding was een hevige, kortstondige verliefdheid. Bij een atletiekwedstrijd in Apeldoorn zag ik een meisje, op een afstand. Ik was hoogspringer en had vóór die dag nog nooit zo hoog gesprongen. Maar de sprong naar haar maakte ik alleen in mijn hoofd. Misschien was ik te bang om afgewezen te worden. Misschien voelde ik aan dat je sommige dingen in je verbeelding moet laten. Niet alles moet werkelijkheid worden. Sommige dingen onthoud je juist omdat ze nooit gebeurd zijn. Maar ja, je moet er wel iets mee, want anders woekert de rusteloosheid door. En dus schreef ik haar van me af, later die dag op mijn jongenskamer, tussen de posters van voetbalploegen en popsterren. Daar werd de liefde voor taal geboren en sindsdien is het schrijven van songteksten zoals eten en slapen: noodzakelijk. Ik kies er niet voor, het kiest voor mij.

Michel Oukhow woonde op vijfhoog aan de Leopoldstraat in Antwerpen. Een appartement uit de jaren twintig van de negentiende eeuw. Een heel lange gang waarop verschillende kamers uitkwamen en elke kamer en elke bezemkast was gevuld met boeken en de geur van oud papier. Michel was onze leraar literatuur op de theaterschool, maar nam dat niet zo ernstig. Elke les begon hij met Russische passie te vertellen over eender wat, want voor hem

was álles literatuur: van de levensloop van Baudelaire tot de dochter van de fietsenmaker.

Mijn eerste jaar in Antwerpen was Michel mijn haven als het ging om de geschreven taal. Vele avonden zat ik bij hem en liet mijn versjes lezen. Dikwijls waren ze te slecht voor woorden, maar hij zag de lange weg. Hij streepte driftig met een rode pen mijn zinnen naar de filistijnen en gaf me vervolgens het zelfvertrouwen om verder te gaan. Toen mijn eerste cd uitkwam was hij mijn trotse, geestelijke vader, en bleef dat.

Dit boekje is aan hem opgedragen omdat ik het wil schrijven zoals hij was. Niet over mezelf als zanger, maar over de liefde voor taal en hoe gelukkig het kan zijn om te schrijven, om de liefde te verklaren of je woede te koelen op papier en hoe je zo in woorden een klein standbeeld kunt oprichten. Voor degene die je liefhebt of voor iemand die het vuur in je ontsteekt om iets te schrijven. Zoals Michel het vuur ontstak in mij.

Toen mij gevraagd werd om voor deze serie *Taalkunstenaars* een bloemlezing samen te stellen, zocht ik naar een raamwerk waarbinnen ik mijn selectie kon maken. Die vond ik in het schrijven over schrijven. Aan de hand van liedteksten vertel ik iets over wat ik door de tijd over het maken van teksten heb geleerd. Om degene die het leest zin te geven er zelf aan te beginnen. Want zoals Jacques Brel het stelde: ‘Talent is niet iets heel goed kunnen, het is vooral iets heel graag willen.’

Stef Bos

DE LANGE WEG

Hoe langer ik liedschrijver ben, hoe meer ik besef dat Michel mij leerde dat het gaat om de lange weg en dat je jezelf als tekstschrijver kunt ontwikkelen. Dat je dertig jaar vooruit moet kijken met het idee dat je een muzikaal fotoboek gaat aanleggen van jouw reis door het leven en de wereld. Die reis is een doel op zichzelf en heeft niets te maken met de eventuele roem die je onderweg kunt vergaren.

Met dat idee in je achterhoofd zie je alles in een groter verband. Schrijf je eigenlijk een heel lang – levenslang – lied, waarvan alle afzonderlijke nummers een onderdeel zijn. Het maakt ook dat je, na verloop van tijd wellicht, leert aanvaarden dat je wat thema's betreft soms in een bepaalde cyclus zit. Er spelen dingen in je kop en die komen er dikwijls eerder uit in een tekst dan dat je je er zelf bewust van bent. Je hebt iets uit te zoeken, iets houdt je bezig, maar die cyclus gaat voorbij en telkens opent zich dan weer een andere horizon. De bron is onuitputtelijk zolang je maar ver vooruit blijft kijken.

Aan het eind van de toneelschool, na vier jaar freewheelen en makkelijk oordelen over wat anderen deden, moest ik mezelf gaan bewijzen. Ik was begin dertig en voelde opeens de twijfel toeslaan. Misschien kon ik mijn eigen verwachtingen helemaal niet inlossen. Misschien zou de worstmachine van het systeem gehakt van me maken. Om die angst te bezweren ontstond het lied 'Is dit nu later'.

Het mooie van die lange weg is dat je bijna dertig jaar later dan zomaar ineens een nieuw stuk tekst schrijft voor dat oude nummer en het opeens weer helemaal in het nu terechtkomt. 'Is dit nu later' werd 'nu is het later' en het lied dat ooit begon, kreeg een logisch vervolg.

En nu is het later

Ik ben vader van twee dochters en een zoon

Zie de toekomst door hun ogen

[...]

Dit is nu later

Dit is nu later als je groot bent

En de ruimte is oneindig

Zolang je maar je grens verlegt

Ik zie mijn liedjes als foto's die ik onderweg heb genomen in mijn reis door de tijd. Het ene liedje is interessanter en beter dan het andere, maar allemaal zijn het foto's. In 'Is dit nu later' zit de weemoed van die jonge gast die het heelal boven zich ziet als een verpletterende oneindigheid. Al snel bleek het allemaal wel mee te vallen en ging die angst voor de wereld voorbij, maar begon het gevecht met mijn eigen onzekerheid. Als ik ervan langs kreeg van een of andere recensent bracht me dat uit balans. Maar ik leerde dat je moet proberen zoiets om te zetten in een song. Zo ontstond 'Ik bestond, ik besta'. Er zit meer vechtlust en minder melancholie in dat lied dan in 'Is dit nu later', met dank aan een criticaster die brandhout van me maakte. Een foto van een moment onderweg.

In 'Witsand' loop ik opnieuw tegen de lamp van later. Ik ben alleen nog mijn eigen recensent. Het lied is geschreven toen ik het allemaal even niet meer wist en naar woorden zocht. Ik was in Zuid-Afrika, ergens aan zee, en alles wat ik schreef vond ik slecht.

Tot ik op een avond onder de sterren stond en niet meer nagedacht, maar gewoon alleen maar keek en de tekst uit de lucht

kwam vallen. Ik zocht hem niet, hij zocht mij. Een tekst die begint met verwarring, maar eindigt met de lichtheid van aanvaarding. Wederom een foto en een in een taal die helemaal van mij was. Een tekst waarin ik het persoonlijke durfde te zoeken op zo'n manier dat iemand anders zich erin zou kunnen herkennen. Waarin ik als een muzikale journalist op reis ga door het leven.

*En ik loop door de jaren
langs een eindeloos strand
En ik probeer te verklaren
Hoe ik hier ben beland
Hoe sterk is het toeval
Hoe sterk is het lot
Ben ik wie ik zijn wou
Is het dit wat ik zocht*

De oneindigheid waar ik mee worstelde, komt in 'Ruimtevaarder' nogmaals, meer gelouterd, voorbij. De wroeging is weg. Ik heb een rustpunt gevonden. Ik beseft dat ik een kleine schakel ben in een eindeloze keten, een woord in een eindeloze zin. Dit is 'Is dit nu later' 2.0. Met een soort rust die ik met het ouder worden ook voel. Het gaat niet om mij, het gaat om het lied. Het ego kan in een grijze zak aan de deur. Dat maakt het denken over later lichter.

*Ik heb mezelf losgelaten
En het keerpunt is voorbij
Zo dans ik verder van de aarde
Tot het einde van mijn dagen
Tot ik in het niets verdwijn*

} *Ik geef me over aan de ruimte*
{ *Geef me over aan de tijd*

Nog later schrijf ik 'Welkom'. Ik ben dan inmiddels vader van drie kinderen en dat zet alles gezond op zijn kop. Ik was eerst wat huiverig om het vaderschap als onderwerp te zoeken, maar het diende zich vanzelf aan en het lied is vooral een brief aan de toekomst. Omdat je als ouder direct voelt dat opvoeden gebaseerd is op durven falen en in elk geval je fouten toe kunnen geven. De tekst had jaren nodig. Nadat de eersteling verscheen, was het idee er al, maar pas acht jaar later, toen de derde uit de hemel viel, kon ik het lied afmaken en vonden verleden en toekomst elkaar.

} *Op een dag ben je geboren*
} *Uit samengaan ontstaan*
} *Uit een lange rij van mensen*
} *Die nog diep in jou bestaan*

[...]

} *En op een dag dan zal jij hier weggaan*
} *Naar daar waar wij niet zullen zijn*
} *Als een schip dat in de toekomst*
} *Aan onze horizon verdwijnt*
} *Naar een tijd die wij nooit zullen kennen*
} *Jaren die nog niet bestaan*
} *Nieuwe muren om te slechten*
} *Nieuwe bruggen om te slaan*

Was ik in het begin weemoedig over een verleden dat ik niet had, met de jaren word ik optimistischer. Als zoon van een klokkenmaker vond ik tijd vroeger ongenaakbaar, onaangenaam, maar nu zie ik de schoonheid van alles wat voorbijgaat en het grotere perspectief. In 'Mooier met de tijd' vindt de schijnbare tegenstelling tussen ouder maar lichter worden, niet verbitterd, zijn voorlopig definitieve vorm:

Mooier, mooier met de tijd
Het is niet te verklaren
Je wordt lichter met de jaren
Mooier, mooier met de tijd
De kern die is gebleven
De ballast ben je kwijt
Mooier met de tijd

IS DIT NU LATER (Is dit nu later, 1990)

We speelden ooit verstoppertje in de pauze op het plein
We hadden grote dromen, want we waren toen nog klein
De ene werd een voetballer, de ander werd een held
We geloofden in de toekomst, want ze hadden ons verteld
Jullie kunnen alles worden, als je maar je huiswerk kent
Maar je moet geduldig wachten tot je later groter bent

Is dit nu later? Is dit nu later, als je groot bent
Een diploma vol met woorden waarop staat dat je volwassen bent
Is dit nu later? Is dit nu later, als je groot bent?
Ik snap nog steeds niets van het leven
Ik weet nog steeds niet wie ik ben
Is dit nu later?

We spelen nog verstoppertje, maar niet meer op het plein
En de meesten zijn geworden wat ze toen niet wilden zijn
Wij zijn allemaal volwassen. Wie niet weg is, is gezien
En ik zou die hele chaos nu toch helder moeten zien

Maar ik zie geen hand voor ogen, en het donker maakt me bang
Mama, mama, kan het licht aan op de gang?

Is dit nu later? Is dit nu later, als je groot bent
Een diploma vol met leugens waarop staat
Dat je de waarheid kent?
Is dit nu later? Is dit nu later, als je groot bent?
Ik snap nog steeds niets van het leven
Weet nog steeds niet wie ik ben
Is dit nu later?

En nu is het later
Ik ben vader van twee dochters en een zoon
Zie de toekomst door hun ogen
Waaizin
Schoonheid
Oorlog
In de wereld waar wij wonen
Maar ik blijf geloven
Heb nog steeds mijn dromen
Niet verraden
Niet verkankerd
Wel veranderd
Door de jaren
Heb later losgelaten
Leef alleen nog hier
En nu
Dit is nu later
Dit is nu later als je groot bent
En de ruimte is oneindig
Zolang je maar je grens verlegt
Dit is nu later

IK BESTOND, IK BESTA (Zien, 1999)

Ik ben onkruid
Ik verga niet
Ik kom altijd weer terug
Ik ben een plaag
Voor wie mij haat
En ik wens ze allen veel geluk

Ik heb geleerd
Te overleven
Al ga ik morgen ook kapot
Ze mogen dansen op mijn graf
Want overmorgen sta ik op

Ik bestond... Ik besta
Ik blijf bestaan

Doodgelopen
In de liefde
Daarna gekust
Door het geluk
Zo ging ik van de hemel
Naar de hel
Heen en weer
En weer terug